

О.В. Калюжна, канд. екон. наук, доцент

Н.Я. Бунзяк, А.А. Кустова, студентки магістратури

Миколаївський національний аграрний університет

РОЗВИТОК АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ НА ІННОВАЦІЙНІЙ ОСНОВІ

Постановка проблеми. Сучасне економічне зростання аграрного сектора економіки потребує переходу до безперервного інноваційного процесу. Зростання виробництва і сучасні вимоги до якості сільськогосподарської продукції вирішальним чином залежать від інновацій, які стають ключовим стратегічним параметром розвитку кожного підприємства. Аграрна галузь в Україні є пріоритетною, саме тому значна кількість сільськогосподарських виробників мають розуміти гостру необхідність ведення господарства на інноваційній основі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні та практичні аспекти формування інноваційних підходів розвитку агропромислового комплексу України розглянуто в роботах О.І. Амоші, О.В. Дація, О.П. Єлець, М.В. Зубця, І.О. Іртищевої, Л.В. Назарової, П.Т. Саблука, Г.М. Саранчук, К.В. Семикіної, Н.М. Сіренко, Ю.М. Остапчука, А.М. Третьяка, О.В. Шибаніної та ін.

Формування цілей статті. Мета статті полягає у визначенні особливостей інновацій в аграрному секторі економіки та обґрунтуванні доцільності їх впровадження.

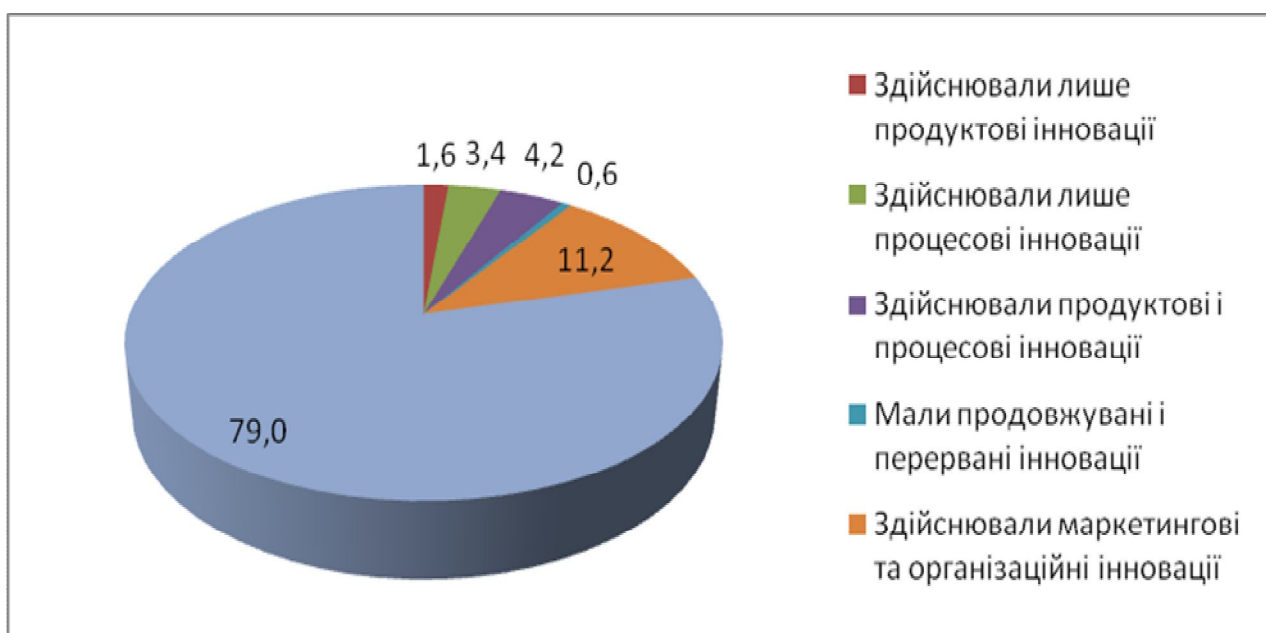
Виклад основного матеріалу дослідження. Перехід до інноваційного розвитку економіки можливий лише на основі якісного перетворення потенціалу країни та розвитку ринку інновацій. Оскільки інновації є найважливішим засобом забезпечення економічного зростання, конкурентоспроможності та фінансової стабільності будь-якого підприємства, то високих результатів вони можуть досягти лише за систематичного і цілеспрямованого здійснення інноваційної діяльності.

Відповідно до Закону України «Про інноваційну діяльність», інноваційна діяльність – це діяльність, що спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень та розробок і зумовлює випуск на ринок нових конкурентоспроможних товарів і послуг [1].

Проте фактично з кожним роком Україна втрачає свій інноваційний потенціал, унаслідок чого гальмується економічний розвиток і

стабільність. Згідно з даними Всесвітнього економічного форуму про глобальну конкурентоспроможність у 2012-2013 рр. за підіндексом «Інновації» у 2012-2013 рр. Україна з-поміж 144 країн посіла 71 місце, що свідчить про неефективне використання власного інноваційного потенціалу. За показником «інноваційна спроможність» Україна змістилася вниз на 16 позицій і посіла 58 місце, оскільки вітчизняні підприємства більшою мірою використовують іноземні технології шляхом отримання ліцензій, ніж власні розробки та дослідження [4].

За типами інноваційної діяльності у більшості своїй переважають підприємства, які здійснюють одночасно продуктові і процесові інновації, але їхня питома вага залишається досить незначною (рис. 1).

Рис. 1. Розподіл підприємств України за типами інноваційної діяльності протягом 2008-2012 рр., %, [5]

Протягом 2008–2012 рр. рівень інноваційної активності підприємств усіх видів економічної діяльності, зокрема впровадження продуктових та процесних інновацій, помітно зріс: частка інноваційних підприємств у сфері інформатизації зростає з 21,7 % до 31,8 %, у фінансовій діяльності – з 19,7 % до 25,6 %, інших послугах – з 16,0 % до 19,9 % [5].

Щодо аграрної сфери економіки, то протягом 2012 р. інноваційну діяльність в Україні здійснювали 6286 сільськогосподарських підприємств, або 11 % від їх загальної кількості. Понад 24,5 % з них реалізовували інноваційну продукцію, обсяг якої становив 19,6 млрд грн, або 6,7 % від загального обсягу реалізованої продукції. Основними напрямками підприємств, які займалися нововведеннями, були продуктові інновації.

Кожне третє підприємство придбало і впровадило нові засоби механізації виробництва, кожне одинадцять – нові технології [3].

Розподіл інноваційних підприємств за видами економічної діяльності свідчить про пріоритетність галузі переробної промисловості (46,4%) та оптової торгівлі (29,1 %), в той час як питома вага решти стратегічно важливих галузей для країни залишається незначною (рис. 2).

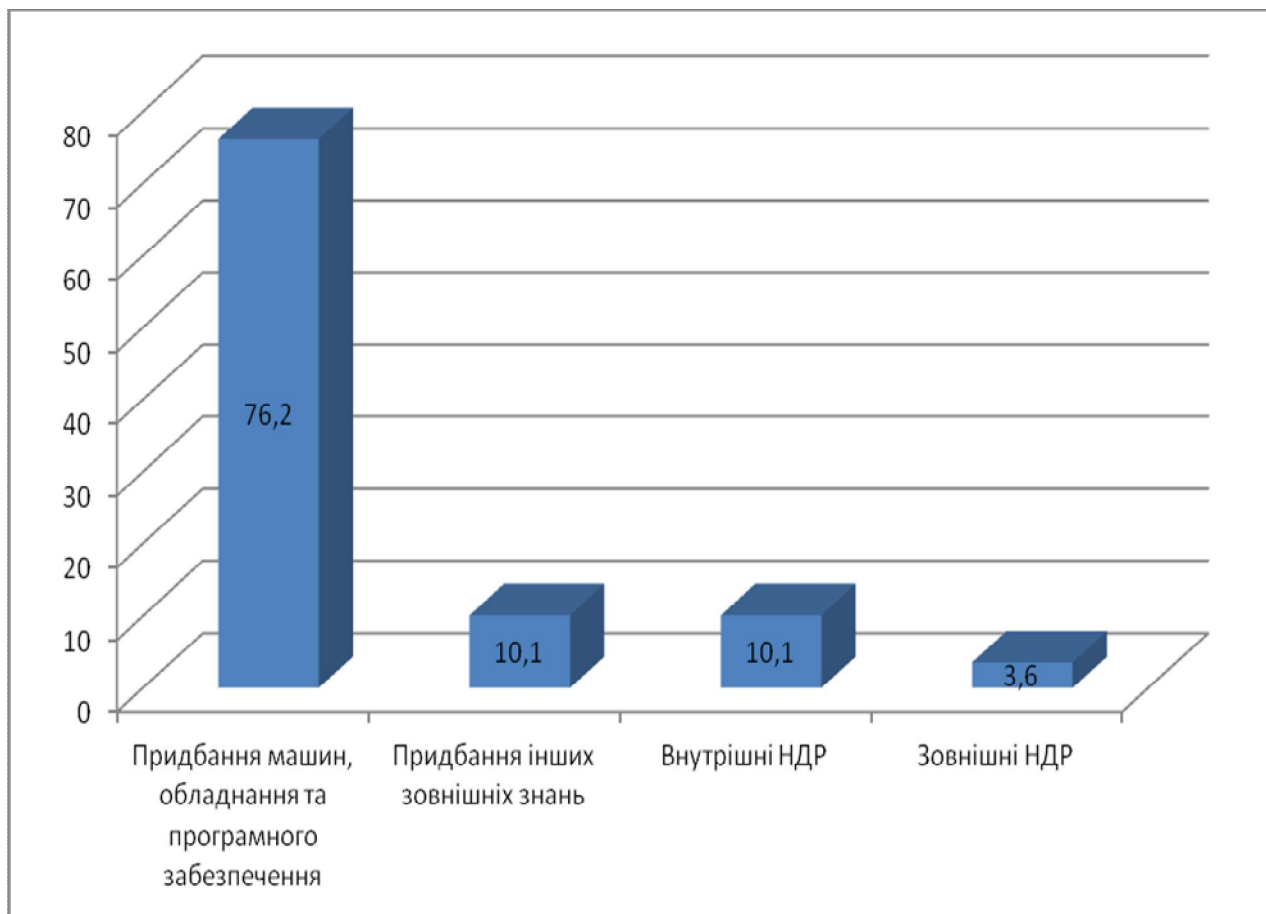

Рис. 2. Розподіл інноваційних підприємств за видами економічної діяльності у 2008-2011 рр., %, [5]

Стан інноваційної діяльності в Україні більшість експертів-науковців визначають як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у країнах, для яких інноваційний розвиток є пріоритетним завданням економічної стратегії.

Оцінка інновативності економіки України показала, що кількість підприємств, які впроваджують інновації, зменшується з кожним роком і становить зараз 12–14 %, що менше в 3–4 рази, ніж в інноваційно розвинутих економіках. При цьому майже третина коштів, що витрачаються на інноваційну діяльність, припадає на закупівлю обладнання, в той час як на придбання прав на нову інтелектуальну власність або на проведення НДДКР витрати є суттєво меншими. Майже половина інноваційних підприємств взагалі не фінансують проведення в інтересах свого виробництва наукових досліджень.

За напрямками інноваційної діяльності переважає придбання машин, обладнання та програмного забезпечення (рис. 3).

Рис. 3. Розподіл інноваційних підприємств України за напрямками інноваційної діяльності, %, [5]

Малий інноваційний бізнес в Україні він становить лише незначну частку всього малого підприємництва, що обумовлено тим, що розвитку і дослідженню малих інноваційних підприємств не приділяється належної уваги ні центральними, ні регіональними структурами влади [6].

Для розвитку інноваційної діяльності в Україні необхідно здійснити комплекс організаційно-економічних заходів, що охоплюватимуть:

- здійснення ефективної державної інноваційної політики за умови погодження темпів і пропорцій розвитку науки, технологій і виробництва;
- вдосконалення механізму захисту прав інтелектуальної власності та процедур патентного захисту інновацій;
- забезпечення сприятливого клімату для створення власних наукомістких виробництв повного циклу шляхом використання різних форм державної підтримки;

- розвиток інноваційної інфраструктури шляхом покращання системи інформаційного забезпечення інноваційної діяльності, сертифікації і впровадження розробок, підготовки і перепідготовки кадрів;
- забезпечення комерціалізації наукових результатів шляхом формування основ для ефективного партнерства державного та підприємницького секторів в інноваційній сфері;
- розширення міждержавного співробітництва в галузі наукових розробок та інноваційної діяльності, координації зусиль в питаннях розвитку пріоритетних для кількох держав напрямків.

Реалізація запропонованих напрямків розвитку інноваційної діяльності в Україні дасть змогу значно підвищити рівень інноваційної активності сучасних підприємств, у тому числі сільськогосподарських, стабілізувати прискорений процес оновлення виробництва, ефективно використовувати внутрішні та залучені зовнішні інвестиції для інноваційної діяльності.

Висновки. Для забезпечення стабільного розвитку і конкурентоспроможності сільського господарства необхідне впровадження інноваційної моделі розвитку галузі. Впровадження інновацій та новітніх технологій в аграрній сфері дасть змогу покращити показники її діяльності як на регіональному, так і на загальнодержавному рівнях. Так, за рахунок інноваційного розвитку можна досягти збільшення виробництва валової продукції та покращання її якості, що буде мати безпосередній вплив на ефективність виробництва сільськогосподарських підприємств.

Бібліографічний список: 1. Про інноваційну діяльність [Текст]: Закон України від 4 липня 2002 р. № 40—IV // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: www.zakon.rada.gov.ua. 2. Амоша О.І. Інноваційний шлях розвитку України: проблеми та рішення / О.І.Амоша // Економіст. – 2009. – № 6. – С. 28–34. 3. Єлець О.П. Роль інноваційної діяльності у розвитку підприємства / О. П. Єлець // Вісник ХНУ. – Серія «Економічні науки». – 2013. – № 4. – С. 52–54. 4. Звіт про конкурентоспроможність регіонів України 2012 за підтримки Всесвітнього економічного форуму / Фонд «Ефективне управління» // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до матеріалів: www.feg.org.ua. 5. Наукова та інноваційна діяльність в Україні: Статистичний збірник за 2012 рік. – К., 2013. – 305 с. 6. Сіренко Н.М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: [монографія] / Н.М. Сіренко. – Миколаїв, 2010. – 416 с.

Калюжная Е.В., Бунзяк Н.Я., Кустова А.А. Развитие аграрных предприятий на инновационной основе. Рассмотрено современное состояние и перспективы развития инновационной активности аграрных предприятий.

Kaljuzhnaja E., Bunzyak N., Kystova A. Development of agricultural enterprises on the basis of innovation. The current state and prospects of development of innovative activity of agricultural enterprises